

CINTARE

O nas : kdo smo in kaj nas druži?

Smo pevka skupina CINTARE iz Ljubljane in se ljubiteljsko ukvarjamo s petjem ljudskih pesmi. Začetek našega delovanja sega v leto 2003, kot društvo pa delujemo od leta 2006 dalje. V letu 2013 bomo praznovali deseto obletnico svoje skupne poti.

Gl: <http://www.cintare.si/>

Od kod naše ime?

Cintara je eno izmed ljudskih imen za zdravilno rožo tavžentrožo. Pevke smo si nadele njeno ime, ker smo prepričane, da tako kot tavžentroža, tudi pesem zdravi dušo in telo.

Zapojte z nami

S pesmijo in prijazno besedo zdraviti (kot tavžentroža) dušo in telo - to je moto našega projekta "Zapojte z nami", v okviru katerega CINTARE že deveto leto

dobrodelno nastopamo za bolnike in starejše občane v javnih zavodih. To je tudi naša moralna obveza, ki jo imamo kot članice KUD-a Kliničnega centra Ljubljana in Medicinske fakultete Ljubljana dr. Lojz Kraigher. Nastopi v domovih in bolnišnicah so največkrat povezani z otvoritvami slikarskih ali drugih razstav in z obeležitvi različnih praznikov.

Posnetek: <http://www.youtube.com/watch?v=YN-PO8BUYoY>

Tako so pele in se oblačile naše babice

Zelo rade posredujemo bogastvo slovenskega ljudskega izročila tudi najmlajši generaciji v vrtcih in osnovnih šolah. Oblikovale smo izobraževalni projekt »*Tako so pele in se oblačile naše babice*«, kjer otrokom na dojemljiv način predstavimo značilnosti ljudskega petja, zapojemo nekaj ljudskih pesmi (tudi otroških), prikažemo, kako se oblači noša in predstavimo posamezne dele oblačil (spodnje krilo, bluza, obleka, krilo, redpasnik, pokrivalo, obuvalo, dodatki itd.). Zadnji del programa je namenjen temu, da se otroci naučijo eno ljudsko pesmico,

Skupni interes, druženje in spomini

Cintare smo nekdanje plesalke AFS France Marolt in KUD Tine Rožanc. Nekaj nas resda tudi še pleše, večina pa se nas je preusmerila na petje.

Folklor nas je torej že v mladosti zaznamovala in za vse življenje povezala. Res pa so se naše poti po študiju za nekaj časa ločile, saj so v ospredje prišle

pomembnejše stvari - služba, družina, otroci... A potem je nastopil trenutek, ko je postala želja po ponovnem skupnem prepevanju tako močna, da smo se spet dobile in začele prepevati.

Samo prepevanje ni bilo dovolj. V želji, da bi poslušalcem in gledalcem predstavile tudi bogato oblačilno kulturo, smo si nadele še folklorne kostume (beri »noše« po starem) in tako lahko predstavimo dvanajst slovenskih pokrajin v pesmi in ljudskih oblačilih - nošah.

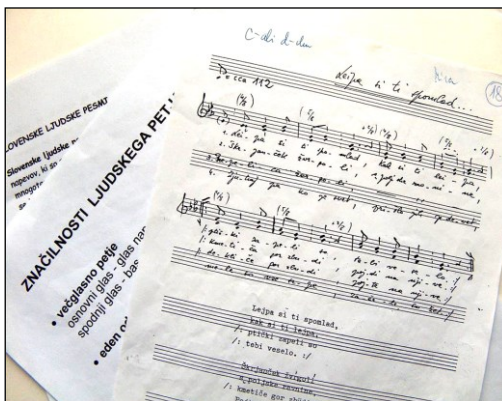
Posnetek:

<http://vimeo.com/10863642>

Cintare smo povezane v skupnem delovanju - od vsakotredenskih pevskih vaj in prostora, kjer se zbiramo, do načrtovanja nastopov in skupnih rezultatov, kot so posnetki, filmski zapisi, fotografije, tudi nagrade in priznanja...

3

Celo naš društveni pravilnik je nekaj, kar lahko razumemo kot skupni imenovalec. Skupnen nam je izbor pesmi, ki jih pojemo, čeprav ima vsaka med nami svojo vlogo in svoj glas.

Povezanost v skupino je dobila še nekatere opredmetene oblike, ki nas včasih napravijo razpoznavne tudi drugim ljudem, nas pa na nek način notranje povežejo, npr. majice z imenom in rožico cintaro. Oblečemo jih tudi za kak nastop »v civilu« - kjer je nastop omejen bolj na petje, ne pa tudi predstavitev noš.

Namesto tega se lahko za nastope »v civilu« oblečemo tudi tako, da nam poenoten videz dajejo svilene ramenske rute, ki jih sicer dodajamo nošam.

Skupno ime Cintare nam je zelo ljubo, ne le po pomenu, tudi po zvenu. Po njem smo poimenovali našo pijačo Cintarin, izdelano iz tavžentrož, smrekovih vršičkov in še marsičesa (recept je seveda naša skupna skrivnost): skupaj jo pripravljamo v dveh različicah - kot grenčico in kot sladki liker; v posebnih stekleničkah, ki jih naša Nataša ročno poslika, jih občasno uporabimo kot skupno darilo...

Prav tako so skupne naše dogovorjene odločitve o tem, kaj in komu bomo podarile svoje petje in še bolj skupni so naši spomini na vse preživete trenutke, ki povezujejo ne le nas, ampak tudi naše družine.

5

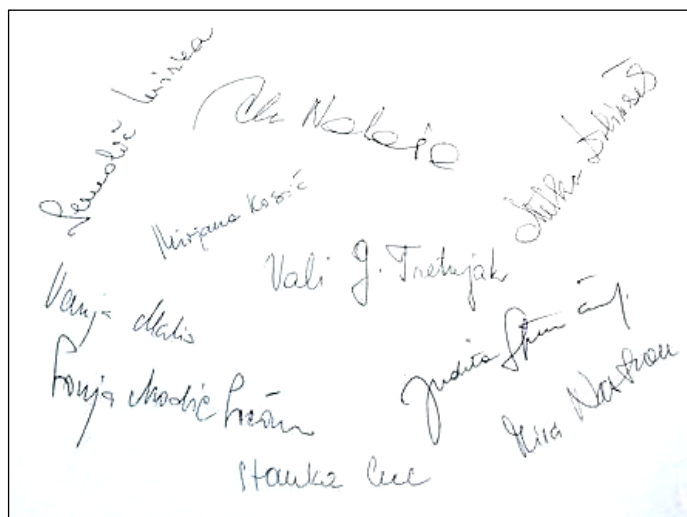
Vzpodbujamo in gojimo stike tudi z zamejskimi Slovenci, predvsem s KD Ivan Grbec v Škednju nad Trstom in KD Rečan iz Benečije. Naše druženje in prepevanje prav gotovo prispevata k oživljanju in ohranjanju kulturne tradicije.

Delovanje v PS CINTARE nam vsem pomeni izpolnitev in izživetje naših potreb in hotenj po pevskem izražanju, po lepem in ubranem, po druženju, po dajanju in sprejemanju, vrača pa se nam kot neusahljiv vir energije in življenjske radosti.

...in o vsaki med nami

Res je, veliko skupnega imamo - a v tej celoti je najlepše to, da ostaja vsaka med nami posebna, čisto svoja. Vsaka ima svojo pot, po kateri je prispela do tega trenutka, pa tudi čisto svojo posebno vlogo v skupini.

Stanka CERC, Metka DOLINŠEK, Nataša ILC, Tatjana IRMAN FLORJANC, Mirjana KOSIČ, Vanja MALIS, Mira NASTRAN, Milena RAZPOTNIK (zaslužna članica), Mirka SEMOLIČ, Sonja MODIC SOČAN, Judita STRMČNIK, Vali GLAVIČ TRETNJAK, Meta VIŠNIKAR

Stanka Cerc

Po sledih dekliške kape z Gorjancev

Rdeča kapa, okrašena s srebrnimi nitmi. Nataši, ki skrbi za zunanjo podobo Cintar, se je zdelo nujno, da jo vključimo med noše. Od kod izhaja? To je bil zame pravi raziskovalni projekt. Prvi podatek: nosila so jo uskoška dekleta v Beli Krajini. Uskoki so begunci pred Turki, večinoma srbskega porekla, ki so pred 500 leti naselili območja ob Kolpi in Gorjancev. V njihovih nošah se zrcalijo številni stari elementi od starobalkanskih in slovanskih, prek bizantinskih in srbskih srednjeveških prvin do orientalskih.

Pri FS France Marolt so mi posodili kapico in predpasnik in po modelu je bila kapa hitro narejena, predpasnik pa je nastal iz podarjene preproge, z Valijinega potovanja po Bosni in Hercegovini. Hvala, Vali. Rokavce in krilo sem uporabila od belokranjske noše, ki sem jo imela že od prej. Po prvih nastopih sem dobila namige, da noša ni popolna, je pa podobna bojanski noši. Razočaranje je bilo veliko. Iskala sem podatke na internetu, v etnografskem muzeju in v knjižnicah. V veliko pomoč sta mi bili knjigi Janje Žagar »Pasovi in sklepanci« ter »Pokrivala na Slovenskem«, »Uskoška pesemska dediščina na Slovenskem« Marka Terseglava, »Narodne vezenine na Slovenskem« Marije Makarovič. Po fotografijah iz knjig je nastal pas - *tkaničak* in nakit - *pancjera*. Shranjeni jugoslovanski dinarji so mi pri izdelavi obeh prišli zelo prav. Knjiga »Po sledih bele noše v Beli Krajini« Marije Makarovič, s katero bi si lahko največ pomagala, je izšla šele leta 2009. Kupila sem jo in odlomek, ki govori o bojanski noši, znam skoraj na pamet.

Lanski obisk Belokranjskega muzeja v Metliki pa je izpolnil vsa moja pričakovanja. Spoznala sem, da sta noši dve: bojanska in gorjansko-žumberaška. V muzeju sem govorila tudi s kustosinjo Anito Matkovič, ki mi je zaupala, da si tudi sama dela bojansko nošo. Obogatena s svežim znanjem in njihovo knjigo »Prišli so Turki, za njimi Uskoki«, sem se znova lotila šivanja. Nastal je

brezrokavnik-zubun, iz 80 let stare prevleke za blazino s prelepo rešilje vezenino pa sem naredila pečo.

V Srbiji na festivalu v Pančevu so mojo nošo prepoznali kot bojansko in počutila sem se božansko. Trud ni bil zaman.

Kje pa je ostala dekliška kapa z Gorjancev? Pri gorjansko-žumberaški noši. Po fotografiji iz knjige sem sešila obleko - *košuljo*, jo okrasila z vezenino in noša je skoraj gotova. Skoraj. Še vedno sem na poti, cilj je še daleč. Vsak dan odkrijem kaj novega. Veselje, razočaranje, strast, navdušenje. Naj traja!

Metka Dolinšek

Tudi jaz sem Cintara

Le kaj to pomeni in kaj se za to besedo skriva? Kako si jo razložiti? Prav preprosto in kar naravnost. To je oseba vedrega duha, ki v srcu nosi ljubezen do ljudskega petja in glasbe, raziskuje, se izobražuje, prenaša svoja spoznanja na druge, razveseljuje in pri tem neizmerno uživa. Tudi jaz sem del tega.

Le kaj nas je povezalo skupaj? Nedvomno je bila to ljubezen do ljudskega petja, ki smo jo spoznale že v mladosti in nas zdaj, v zrelih letih, trdno povezuje.

Ko smo se Cintare odločile, da svoj program razširimo z oblačilno kulturo, smo se dogovorile, da bomo imele raznovrstne kostume. Odločila sem se za kostum dolenjske pokrajine. Idejni načrt zanj je naredila gospa Venja Vodušek in tudi primerno blago je pomagala izbrati. Sešila pa ga je gospa Magda. Največjo pozornost pritegne peča, ki jo je po lastni zamisli izdelala gospa Venja. Pomagala si je z zapisi Janeza Vajkarda Valvasorja iz konca 17. stoletja. Ko smuknem v kostum, je kar naenkrat vse lažje: petje, napovedovanje, predstavitve in še kaj.

Čeprav se približujemo že deseti obletnici delovanja, si želim, da bi vse to še dolgo trajalo.
CINTARA - to je ta pravo!

Nataša Ilc

Zelo sem spodbujala zamisel, da Cintare petje dopolnimo tudi z oblačilno podobo različnih slovenskih pokrajin. Ker sem plesala v folklorni skupini, sem dobro poznala učinek noš na gledalce oz. poslušalce. Seveda pa tudi prednosti in stiske, ki jih preobleka za nastope lahko povzroči za nastopajočega. Sama sem izbrala nošo z Goričkega, ker je preprosta in živahna, lahka in mladostna. Zdi se mi, da ustreza mojemu značaju.

Slikala sem rada že kot otrok. Resneje sem se začela s slikarstvom ukvarjati po upokojitvi. Imela sem že nekaj samostojnih razstav in najbolj sem vesela, če na otvoritvi lahko zapojem s Cintarami.

10

Cintarin je pijača, ki jo »zvarimo« same in jo ob posebnih priložnostih podarimo ljudem. Na steklenici je narisana stilitirana cintara, ki je delo mojih rok. Tudi cintare za likovno opremo naše cedejke sem narisala in s tem združila svoja veselja do risanja, petja in druženja z mojimi dekleti.

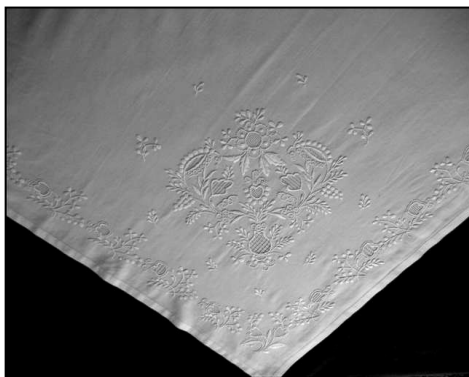
Tatjana Irman Florjanc

Podobe mojega malega, bogatega sveta

Kam sem se uvrstila, ko sem se odločila, da se bom vključila v Pevsko skupino Cintare? Takrat še nisem vedela, da me bo to povezal z osebnimi spomini iz otroštva.

Rojena Ljubljanka sem preko staršev imela možnost od malega spoznavati življenje in ljudi na Gorenjskem in na Štajerskem. Na Savinjsko dolino sem bolj navezana, saj sva s sestro tam preživljali počitnice poleti in pozimi. Vedno smo rekli, da gremo na Štajersko in vse postaje vlaka od Ljubljane do Paške vasi sem poznala. Ko se zdaj vračam k sorodnikom, »grem domov«.

Spominjam se obiralcev hmelja in sprememb na kmetiji v tistem tednu, ko je potekalo obiranje. Klepeti in šale na njivi med obiranjem, vesela druženja, zvečer petje in tudi ples, pa iskricice, ki so preskakovale med mladimi in skrivni zmenki ob večerih. Čutila se je povezanost med delom in

ob prostem času. Tako so mi pesem in običaji postali domači. Ko smo kot študenti plesali in peli pri Akademski folklorni skupini France Marolt, mi je bilo to blizu, saj sem bila kot otrok vpeta v običaje na podeželju. A čeprav rada poslušam raznoliko glasbo, me prav petje ljudskih pesmi razveseljuje.

Še tesneje sem se povezala s svojo Savinjsko dolino preko Cintar takrat, ko smo se odločile, da ne bomo samo pele ampak bomo predstavljale tudi slovensko oblačilno dediščino. Vsaka od nas ima kostum iz druge pokrajine. Ni naključje, da jaz predstavljam Štajersko, narejeno po risbi noše iz Savinjske doline iz leta 1811. Ko sem jo prvič oblekla, sem čutila posebno zadovoljstvo:

ponovno povezanost z mojimi koreninami in občutek pripadnosti. Kot da sem zapolnila vrzel med otroštvom in zrelo starostjo. Tisto vrzel, ki je nastala v času življenja z mojo družino in s poklicem. Kot da bi se »spravila« s svojo preteklostjo in jo zaokrožila. In to me je pomirilo.

Mirjana Kosić

Folklorne pleses sem plesala v treh obdobjih svojega življenja, v treh kulturah in treh republikah bivše Jugoslavije. Plesala sem jo kot osnovnošolka v Srbiji, kot študentka na Hrvaškem in končno že v zreli dobi v Sloveniji.

Vsaka izmed teh sredin mi je podarila nekaj posebnega, spremenila je moj odnos do ljudi in življenja. Na podoben način je name vplivalo tudi ukvarjanje z ljudskim plesom in pesmijo. To me je za vedno zaznamovalo in obogatilo. Moja ljubezen do ljudskega izročila je postalo pomemben del mojega življenja.

Z velikim veseljem sem plesala in zdaj pa še vedno pojem. S časom se je področje zanimanja razširilo še na ljudska oblačila in pokrivala. Začela sem šivati in vesti.

Kadar se Cintare predstavimo v folklornih kostumih, sem oblečena v nošo iz okolice Ljubljane - Šmarje-Sap, kjer gre pravzaprav za eno izmed inačic gorenjske noše. Nošo sem v celoti izdelala sama, sedaj pa z velikim veseljem vezem še novo pečo.

Pri vsem tem me navdušuje misel, da se je s pesmijo, plesom ali oblačili ukvarjalo več generacij. Vsaka generacija je prinesla nekaj novega in tako se je ta lepota z veliko volje in ljubezni prenašala naprej. To je delo velikega števila ljudi in tega se zavedam vsak trenutek. Čutim povezanost z njimi in postajam člen v verigi prenašanja te bogate dediščine.

Vanja Malis

Kaj pa je to zavijačka ?

Moja folklorna tradicija seže v zgodnja leta moje mladosti, ko sem že šestnajstletna gimnazijka plesala v Akademski folklorni skupini France Marolt.

Gospa Tončka Marolt, ki se je nam plesalkam in plesalcem posvečala predvsem z učenjem petja, nam je vcepila tudi prav posebno spoštljiv odnos do ljudskega plesa in s tem v zvezi tudi do oblačenja v noše. Vse je moralo biti brezhibno.

Tak spoštljiv odnos do starožitnosti pa se je z mojo zrelostjo samo še stopnjeval. Ko pa sem se, že v zrelih letih, pridružila seniorski folklorni skupini, sem si morala sama sešiti nošo, da sem lahko plesala. Sešila sem si gorenjsko nošo, ker sem od stare mame dobila prekrasen sklepanc narejen iz srebrnikov iz časa Marije Terezije in Franca Jožefa. To je zame svetinja.

Da je bila noša popolna, sem si naredila tudi zavijačko - žensko pokrivalo, zlasti gorenjske ljudske noše, s širšim vezanim ali brokatnim robom nad čelom. Lahko se pohvalim, da mi je že prva zavijačka, ki sem jo naredila na semiš usnje, odlično uspela.

To mi je dalo polet, da sem jih potem izvezla še nekaj na blago za moje prijateljice Cintare in Cofovke. Ker sem na te svoje izdelke zelo navezana in hkrati zelo ponosna, sem se odločila, da jih zopet zberem, poslikam in jih »na ogled postavim« tudi obiskovalcem te spletne razstave.

Mira Nastran

Odkar vem zase, sem rada pela.

Stara mama se je vedno postavljala z menoj, kadar sem pela njenim znankam in prijateljicam. Nikoli mi tako petje ni bilo odveč, celo rada sem »nastopala«. Ker sem imela dober posluh sem v osnovni šoli pela v pevskem zboru, hkrati pa sem hodila v glasbeno šolo, se pri nauku o glasbi seznanila z notami in igrala klavir. V gimnaziji zbora sicer ni bilo, nekaj petja pa smo vseeno imeli pri muzikologiji pri prof. Narcisi Deskovič, ki nas je znala kar dobro animirati (tistih nekaj, ki nas je to zanimalo!).

Nato sem nekega dne po televiziji (to so bila šestdeseta leta) videla posnetke z mednarodnega folklornega festivala v Kopru in nekaj v meni je reklo: To bo ta pravo! Najprej sem za časa študija spoznala svojega bodočega moža, ki je že plesal pri folklorni skupini Tine Rožanc in tako sem tudi jaz postala Rožanka. Plesala sem 6 let, nato je tako kot pri večini prišla služba, družina, gradnja hiše in vsa ljubiteljska dejavnost je bila odmaknjena na stranski tir, v ozadje, ljubezen do ljudske glasbe pa je ostala nekje skrita in samo čakala na primeren čas.

Ko so otroci malo zrasli sva se oba z možem priključila veteranski folklorni skupini COF iz Ljubljane, ki združuje plesalce, ki so včasih plesali v različnih folklornih skupinah in tako sem ponovno prišla do svoje stare ljubezni, petja in plesa. Krona vsega pa je bilo naključje leta 2003, ko smo se po srečnem naključju zbrale zagnane pevke (v glavnem »stare« folklornice) in tako je prišlo do ustanovitve pevske skupine Cintare.

S tem so se mi izpolnile moje želje, kajti nobena druga zvrst me ni tako zanimala kot prav ljudsko petje. Naključje je tudi hotelo, da sem verjetno zaradi poznavanja not, smisla za poučevanje, dobrega posluha in veselja do petja postala nekakšna umetniška vodja skupine, ki ji sedaj vodim že skoraj deset let.

Tale znamka, na kateri sem oblečena v svojo nošo, je nastala kot darilo, ki so mi ga Cintare in Kerlci podarili ob okrogli obletnici. Obletnico smo sočasno praznovali trije in vsak med nami je dobil znamke z lastno podobo - takšno, ki je povezana s priljubljenim hobijem. Praznovanje smo zaokrožili s celodnevним izletom na Kras, znamke (kar 100 jih je bilo) pa sem uporabila na malo drugačen način: na kartice, ki sem jih poslala prijateljem s svojih potovanj po svetu, sem jih nalepila namesto svojega podpisa.

Še veliko bi lahko povedala npr. o kostumih z vseh koncev Slovenije, ki smo si jih priskrbele pevke, ampak o tem morda kdaj drugič.

Mirka Semolič

Moje ime je Mirka

in sem najbolj "sveža tavžentroža - CINTARA". Da ne bo pomote - sveža v smislu, da sem se priključila pevski skupini CINTARE pred približno dvema letoma. Pred tem sem pela pri zboru LIPA ZELENELA JE, že več kot 20 let pa tudi plešem v folklorni skupini COF.

Kar nekaj časa smo razpravljale, katero slovensko nošo naj predstavljam v skupini in na koncu je prevladalo mnenje, da belokranjska noša mora biti med nami. In tako sem sedaj v fazi, da začnem s krojenjem, šivanjem, paranjem, štirkanjem in vsem, kar spada zraven.

Na zgornji sliki pa sem v gorenjski noši. Pravzaprav, če dobro pogledate, je malo „prirejena“ noša. Namreč, slika je nastala, ko smo nastopali s folklorno skupino COF v Rusiji. Malo pred nastopom se mi je odlepil podplat na polškornju, zato mi ni preostalo nič drugega, kot da sem se preobula v edine čevlje, ki sem jih še imela na razpolago za naslednji nastop - to pa so bili copati za plese iz Rezije. Torej imam na sliki gorenjsko nošo z rezijanskimi copati. Nekdo bi rekel: „So what?“

Sonja Modic Sočan

Že od rane mladosti, ko smo večglasno prepevali v družinskem krogu, pri petju neizmerno uživam. Včasih zaprem oči in poslušam harmonični sozven glasov - hkrati pa sem del tega zvočnega ustvarjanja. Krasen občutek in neizmerna psihična sprostitev.

Za nastope v nošah nosim koroško različico z malo trdo črno avbico z dolgo črno pentljo - po tem pokrivalu se loči od sicer zelo podobne gorenjske noše. Za to sem se skupaj z dekletimi odločila zato, ker sem že prej imela svojo gorenjsko nošo; z novim pokrivalom v kombinaciji s staro nošo pa tako pokrivamo še eno pokrajino.

19

Kadar predstavljamo otrokom ali tudi odraslim sestavo slovenskih noš, ko je treba pokazati tudi spodnja oblačila in plasti oblačil od telesa navzven do vidne podobe, sem navadno prav jaz tista, ki je zadolžena za to. Na prizorišče pridem v spodnjem krilu - *unterci* in potem ob oblačenju povem o posameznih kosih obleke, kako se imenujejo, kako se jih namesti in podobno.

Judita Strmčnik

Ko smo se Cintare dogovarjale, katero nošo si bo posamezna pevka izbrala, je bila odločitev zame zelo preprosta - to bo seveda rezijanska noša (strokovno pravilno bi bilo kostum, ampak si bom vseeno dovolila uporabljati star, meni ljubši izraz - noša).

Do Rezije in vsega, kar je z njo povezano, imam poseben odnos. Prvič sem dolino Rezije spoznala v študentskih letih, ko smo folkloristi Maroltovci z gospo Tončko Marolt obiskali vasi Osojane, Bilo in Njivo ter se tam v »živo« srečali z njenimi prebivalci, z njimi peli in plesali. Očaralo me je predvsem petje, to preprosto, arhaično, prvobitno petje, ki se te dotakne s tako močjo, da kar obstaneš in onemiš. Če prav premislim, ima še danes tak

učinek na poslušalce, ko zapojemo katero izmed rezijskih pesmi.

Kasneje sem Rezijo spoznavala še drugače, ne samo v pesmi in plesu, ampak tudi v besedi. Zverinice iz Rezije so bile ljudske pravljice, ob katerih so odraščali moji otroci, danes pa jih pripovedujem svojim vnučkom.

Nošo, ki jo nosim, je replika »maroltove« rezijske noše. Sestavlja jo spodnje krilo, dolge bele nogavice, obleka - t'amažot, bluza, predpasnik, pas »čimoza«, naglavna ruta »facolet«, črni copati ter obvezen šopek planinskih rožic. Noša je sad dela več pridnih rok prijateljic in prijateljev, ki so mi jo pomagali izdelati.

Zanimivo je, kako se oblečena v nošo počutim drugače, kot da bi šlo za neko osebno preobrazbo, saj se spremenim iz »jaz« v »mi« - Cintare, ki dihajo kot eno - praznično in svečano. Takrat še posebej začutim močno pripadnost skupini in spoštljiv odnos do dediščine, ki jo predstavljam.

Vali Glavič Tretnjak

Zanimanje za ljudsko izročilo me spremlja celo življenje. Moja družina (po mamini strani) izvira iz krajev v okolici Trsta - Škofije, Plavje. Po očetovi strani pa iz Istre. Oba starša sta mi veliko pripovedovala o svojem otroštvu in o življenju njunih prednikov. To so bili bogati skupni večeri, navadno pozimi ob lupljenju kostanja. Oče je pripovedoval vesele dogodivščine in me učil humornih pesmi v istrskem italijanskem narečju. Z mamo pa sva peli slovenske pesmi, navadno le ob delu po hiši. Mamine pripovedi pa so bile drugačne, največkrat žalostne. Spominjam se, kako sem jokala ob žalostnih dogodkih iz časa fašizma, trpljenju med obema vojnama ter o pogosti lakoti.

Najbolj žalostni so bili mamini spomini na zgodnjo smrt njene mame - moje none Uršule. Umrla je med prvo svetovno vojno. Spremljala je dedka, ki je moral v vojsko »služit cesarju«.

Spala sta pri slovenskih nunah pri Sv. Ivanu v Trstu. Iz plinske napeljave za ogrevanje je uhajal plin in babica je zaspala za vedno, dedka pa so v zadnjem trenutku uspeli rešiti. Brez mame je ostalo 8 otrok, najmlajša deklica je imela 3 leta (na sliki), moja mama in njena dvojčica sta imeli 10 let, najstarejši sin pa 18 let. Mama je tudi opisovala, v kakšni noši je bila babica oblečena ob slovesu, z njo je odšla tudi dragocena svilena ruta - *karpon*.

Prav zato sem izbrala to sliko, ki je tudi edina družinska slika iz tistih časov.

In kakšna je povezava te zgodbe z mojim sedanjim petjem ljudskih pesmi ?

V mojem doživljanju zelo pomembna. Verjetno se je prav zaradi te boleče izgube ohranjalo v družini in v sorodstvu vse, kar bi lahko spominjalo na tiste čase. Tako sem od starih tet (rekli smo jim strine) lahko dobila različne kose dragocenih oblačil. Šivane so na roko, okrašene z belo vezenino, mnoge stvari imajo uvezene monograme.

Moje zanimanje za zbiranje starih oblačil je povezano tudi z veseljem do folklore. Spomnim se prvega jugoslovanskega folklornega festivala v Kopru, leta 1960. Poleg poklicnih skupin KOLO, LADO, TANEČ nas je navduševala slovenska skupina France Marolt. Takrat si niti v sanjah nisem upala predstavljati, da bom čez nekaj let tudi jaz nastopala na tem festivalu. Želja po učenju folklornih plesov mi je olajšala odločitev za odhod na študij v Ljubljano. Ni naključje, da je bilo veliko Primorcev med folkloristi. Dobrih deset let sem plesala pri Maroltu. Že od začetka nas je gospa Tončka Marolt učila sproščene ljudske petje, njena sestra Marija Šuštar pa nam je vcepila natančnost pri oblačenju in odgovornost za ohranjanje noš in vsega kar spada zraven, od predmetov do načina hoje in drže. Na noše za nastope smo se tudi čustveno navezali - tudi skozi delo z njimi, saj smo poleg garderoberjev tudi sami sodelovali pri pranju, likanju, zlaganju, zavezovanju...

Spominjam se posebnega občutka ob oblačenju starih, še originalnih delov noše, ki jih je pred mano nosilo več generacij plesalcev. Podoben občutek se ponavlja v zadnjih letih, ko oblečem svojo nošo. Razumljivo, da sem izbrala nošo iz okolice Trsta. Imenuje se mandrijarska noša. Najbolj množično je zastopana na kmečki ohceti v Repentabru. Odločitev za njeno rekonstrukcijo je bila hitra. Pot do izdelave pa dolga - skoraj tri leta. Potrebno je bilo pridobiti prave materiale, pa tudi znanje in veščino. Odkrila sem bogato pisno dokumentacijo. Dragocena so bila tudi srečanja z nekaterimi tržaškimi Slovenkami, ki tako nošo imajo in jo še

vedno nosijo ob raznih slovesnostih. Pri končni izdelavi kostuma pa je bila najbolj pomembna pomoč Ljube Vrtovec Pribac (uveljavljene strokovnjakinje za slovenske noše). Ljuba je vztrajala, da sem potrebne materiale iskala tudi v tujini. Najtežje sem našla blago za pečo, ki mora biti iz perkala, batista ali muslina ter zraven še široke čipke - *valensienke*. Končno je Ljuba sešila »krilo z modercem«, predpasnik, okrasno pentljo in pripravila naglavno ruto (*fàčou* ali peča) za vezenje.

In končno so prišli do prave veljave nekateri moji kosi iz stare družinske dediščine, *oplečje* (bluza), spodnja krila in predvsem bogato šivan *karpon* (ramenska ruta). To je pravi projekt, ki se še nadaljuje - v iskanju ustreznega nakita, izdelavi nogavic in dodelavi nekaterih detajlov. Vse to predstavlja zame posebno bogastvo, ki osmišlja mojo povezanost z družinsko dediščino na eni in z meni ljubo dejavnostjo na drugi strani.

Meta Višnikar

Meščanska črna noša

Sem rojena Ljubljančanka in sem med vsemi dekleti naše pevske skupine imela možnost izbrati meščansko oziroma črno nošo.

Kako začeti? Kje? Da bo izvirno, pravo in primerno. Stopila sem v stik z dobrim poznavalcem šivanja narodnih noš oziroma kostumov, poiskala sva ustrezno blago, da pa je bila obleka nared je preteklo kar nekaj časa.

Glavna značilnost meščanske noše je peč. Peča je izdelana iz tila, je bogato vezena, z 12 m dolgo bombažbo čipko. Za šivanje čipke na pečo sem potrebovala 42 ur.

Dodatki k noši, kot je broška in je darilo mojih dveh prijateljic ima svojo zgodbo. Kupovali sta šopek za moj rojstni dan in nanj pripeli broško. Kar nekaj let je bila na zalogi med

mojimi drobnimi spominki, danes pa krasi bluzo oziroma *kočemajko*. Čevlji pa so bili zadnji kos, do popolne garderobe. Vendar je bil tudi pri novih škorenjcih potreben popravek, zato sem obiskala čevljarja, ki je odstranil pretanke petke in jih nadomestil s petami iz mojih novejših udobnih čevljev.

To je le nekaj utrinkov iz časa nastajanja tega kostuma.

Vitrinska razstava: Slovenski etnografski muzej, 23. 12. 2011 – 6. 7. 2012

Publikacija: avtorska besedila: Stanka Cerc, Metka Dolinšek, Nataša Ilc, Tatjana Irman Florjanc, Mirjana Kosić, Vanja Malis, Mira Nastran, Mirka Semolič, Sonja Modic Sočan, Judita Strmčnik, Vali Glavič Tretnjak, Meta Višnikar; fotografije iz društvenega in iz zasebnih arhivov; foto predmetov, tehnična pomoč in priprava: Janja Žagar. December 2011, razširjena različica junij 2012.

E-razstava: <http://www.etno-muzej.si/sl/cintare>
od 7.6.2012 dalje (tehnična izvedba: Gregor Ilaš, SEM)